

Редакцијски пречишћен текст

ЗАКОН

о забрани дискриминације

„Службени гласник РС”, бр. 22 од 30. марта 2009, 52 од 24. маја 2021.

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет Закона

Члан 1.

Овим законом уређује се општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације.

Овим законом установљава се Повереник за заштиту равноправности (у даљем тексту: Повереник), као самосталан државни орган, независан у обављању послова утврђених овим законом.

Појмови

Члан 2.

У овом закону:

1) изрази „дискриминација” и „дискриминаторско поступање” означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, **роду,*** родном идентитету, сексуалној оријентацији, **полним карактеристикама, нивоом прихода,*** имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима (у даљем тексту: лична својства);

2) изрази „лице” и „свако” означавају оног ко борави на територији Републике Србије или на територији под њеном јурисдикцијом, без обзира на то да ли је држављанин Републике Србије, неке друге државе или је лице без држављанства, као и правно лице које је регистровано, односно обавља делатност на територији Републике Србије;

3) израз „грађанин” означава лице које је држављанин Републике Србије;

4) израз „орган јавне власти” означава државни орган, орган аутономне покрајине, орган јединице локалне самоуправе, јавно предузеће, установу, јавну агенцију, **другу организацију, односно физичко лице којем је*** поверено вршење јавних овлашћења, као и правно лице које оснива или финансира у целини, односно у претежном делу, Република, аутономна покрајина или локална самоуправа.

5) послодавац је домаће или страно правно и физичко лице у јавном и приватном сектору, које запошљава или радно ангажује једно или више лица, односно лице које у државном органу, органу аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе врши права и дужности послодавца у име Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.*

Сви појмови који се користе у овом закону у мушком роду обухватају исте појмове у женском роду.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Заштићена права и лица

Члан 3.

Свако има право да га надлежни судови и други органи јавне власти Републике Србије ефикасно штите од свих облика дискриминације.

Странац у Републици Србији, у складу са међународним уговорима, има сва права зајемчена Уставом и законом, изузев права која по Уставу и закону имају само грађани Републике Србије.

Забрањено је вршење права утврђених овим законом противно циљу у коме су призната или са намером да се ускрате, повреде или ограниче права и слободе других.

II. ОПШТА ЗАБРАНА И ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Начело једнакости

Члан 4.

Сви су једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства.

Свако је дужан да поштује начело једнакости, односно забрану дискриминације.

Облици дискриминације

Члан 5.

Облици дискриминације су непосредна и посредна дискриминација, као и повреда начела једнаких права и обавеза, позивање на одговорност, удруживање ради вршења дискриминације, говор мржње, **узнемиравање, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање и навођење на дискриминацију***.

Сегрегација је сваки акт којим физичко или правно лице раздваја без објективног и разумног оправдања друга лица или групу лица на основу личног својства из члана 2. став 1. тачка 1) овог закона. Добровољно одвајање од других лица на основу личног својства не представља сегрегацију.*

Облик дискриминације је и навођење на дискриминацију. Дискриминација постоји ако се лице или група лица наводе на дискриминацију давањем упутстава како да се предузимају

дискриминаторски поступци или навођењем на дискриминацију на други сличан начин.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Непосредна дискриминација

Члан 6.

Непосредна дискриминација постоји ако се лице или група лица, због његовог односно њиховог личног својства у истој или сличној ситуацији, било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављени у неповољнији положај, или би могли бити стављени у неповољнији положај.

Посредна дискриминација

Члан 7.

Посредна дискриминација постоји ако на изглед неутрална одредба, критеријум или пракса лице или групу лица ставља или би могла ставити, због њиховог личног својства, у неповољан положај у поређењу са другим лицима у истој или сличној ситуацији, осим ако је то објективно оправдано легитимним циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Повреда начела једнаких права и обавеза

Члан 8.

Повреда начела једнаких права и обавеза постоји ако се лицу или групи лица, због његовог односно њиховог личног својства,* ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, **осим ако је то оправдано легитимним циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна* .**

*Службени гласник РС, број 52/2021

Забрана позивања на одговорност

Члан 9.

Дискриминација постоји ако се према лицу или групи лица неоправдано поступа лошије него што се поступа или би се поступало према другима, искључиво или углавном због тога што су тражили, односно намеравају да траже заштиту од дискриминације или због тога што су понудили или намеравају да понуде доказе о дискриминаторском поступању.

Удруживање ради вршења дискриминације

Члан 10.

Забрањено је удруживање ради вршења дискриминације, односно деловање организација или група које је усмерено на кршење уставом, правилима међународног права и законом зајамчених слобода и права или на изазивање националне, расне, верске и друге мржње, раздора или нетрпељивости.

Говор мржње

Члан 11.

Забрањено је изражавање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог личног својства, у јавним гласилима и другим публикацијама, на скуповима и местима доступним јавности, исписивањем и приказивањем порука или симбола и на други начин.

Узнемиравање, понижавајуће поступање, полно и родно узнемиравање*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 12.

Забрањено је узнемиравање, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање, које има за циљ или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење.*

Полно узнемиравање је, у смислу овог закона, свако вербално, невербално или физичко нежељено понашање, које има за циљ или представља повреду достојанства лица или његовог личног интегритета, а које изазива страх или ствара застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће или увредљиво окружење.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Тешки облици дискриминације

Члан 13.

Тешки облици дискриминације су:

1. изазивање и подстицање неравноправности, мржње и нетрпељивости по основу националне, расне или верске припадности, језика, политичког опредељења, пола, родног идентитета, **сексуалне оријентације*** и инвалидитета **и старосног доба*** ;
2. пропагирање или вршење дискриминације од стране органа јавне власти и у поступцима пред органима јавне власти;
3. пропагирање дискриминације путем јавних гласила;
4. ропство, трговина људима, **сегрегација,*** апартхејд, геноцид, етничко чишћење и њихово пропагирање;
5. дискриминација лица по основу два или више личних својстава **без обзира на то да ли се утицај поједних личних својстава може разграничити (вишеструка дискриминација) или се не може разграничити (интерсекцијска дискриминација)*** ;

6. дискриминација која је извршена више пута (поновљена дискриминација) или која се чини у дужем временском периоду (продужена дискриминација) према истом лицу или групи лица;

7. дискриминација која доводи до тешких последица по дискриминисаног, друга лица или имовину, а нарочито ако се ради о кажњивом делу код кога је претежна или искључива побуда за извршење била мржња, односно нетрпељивост према оштећеном која је заснована на његовом личном својству.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Посебне мере

Члан 14.

Не сматрају се дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају.*

Посебне мере из става 1. овог члана примењују се док се не постигне циљ због којег су прописане, ако законом није другачије прописано.*

Послодавци су дужни да предузму одговарајуће мере ако је то потребно у конкретном случају у циљу обезбеђивања приступа, разумно прилагођеног радног места, учешћа, стручног усавршавања и напредовања у послу запослених који се налазе у неравноправном положају у односу на друге запослене, а нарочито особа са инвалидитетом, припадника националних мањина, жена, мушкараца, особа другачије сексуалне оријентације, родног идентитета, старијих особа и других, осим ако би ове мере представљале несразмеран терет за послодавца. Не сматра се да је терет несразмеран ако је умањен примереним мерама јавних политика у области рада и запошљавања.*

Орган јавне власти приликом припреме новог прописа или јавне политике од значаја за остваривање права социоекономски угрожених лица или група лица доноси процену утицаја прописа или политике у којој процењује њихову усаглашеност са начелом једнакости.*

Процена утицаја нарочито садржи:*

1) свеобухватан опис стања у области која је предмет регулисања са посебним освртом на социоекономски угрожена лица и групе лица;*

2) процену неопходности и сразмерности намераваних измена прописа са аспекта поштовања начела једнакости и права социоекономски угрожених лица и група лица;*

3) процену ризика за права, обавезе и на закону засноване интересе лица и група лица из става 3. овог члана.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

III. ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Дискриминација у поступцима пред органима јавне власти

Члан 15.

Свако има право на једнак приступ и једнаку заштиту својих права пред судовима и органима јавне власти.

Забрањено је дискриминаторско поступање службеног лица, односно одговорног лица у органу јавне власти у поступку заштите права лица пред судовима и органима јавне власти.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Дискриминација у области рада

Члан 16.

Забрањена је дискриминација у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада, као што су право на рад, на слободан избор запослења, на напредовање у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за рад једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат, као и на заштиту од незапослености.

Заштиту од дискриминације из става 1. овог члана ужива лице у радном односу, лице које обавља привремене и повремене послове или послове по уговору о делу или другом уговору, лице на допунском раду, лице које обавља јавну функцију, припадник војске, лице које тражи посао, студент и ученик на пракси, лице на стручном оспособљавању и усавршавању без заснивања радног односа, волонтер и свако друго лице које по било ком основу учествује у раду.

Не сматра се дискриминацијом прављење разлике, искључење или давање првенства због особености одређеног посла код кога лично својство лица представља стварни и одлучујући услов обављања посла, ако је сврха која се тиме жели постићи оправдана, као и предузимање мера заштите према појединим категоријама лица из става 2. овог члана (жене, труднице, породиље, родитељи, малолетници, особе са инвалидитетом и други).

Дискриминација у пружању јавних услуга и коришћењу објеката и површина

Члан 17.

Дискриминација у пружању јавних услуга постоји ако правно или физичко лице, у оквиру своје делатности, односно занимања, на основу личног својства лица или групе лица, одбије пружање услуге, за пружање услуге тражи испуњење услова који се не траже од других лица или групе лица, односно ако у пружању услуга неоправдано омогући првенство другом лицу или групи лица.

Свако има право на једнак приступ објектима у јавној употреби (објекти у којима се налазе седишта органа јавне власти, објекти у области образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта, туризма, објекти који се користе за заштиту животне средине, за заштиту од елементарних непогода и сл.), као и јавним површинама (паркови, тргови,

улице, пешачки прелази и друге јавне саобраћајнице и сл.), у складу са законом.

Забрана верске дискриминације

Члан 18.

Дискриминација постоји ако се поступа противно начелу слободног испољавања вере или уверења, односно ако се лицу или групи лица ускраћује право на стицање, одржавање, изражавање и промену вере или уверења, као и право да приватно или јавно изнесе или поступи сходно својим уверењима.

Не сматра се дискриминацијом поступање свештеника, односно верских службеника које је у складу са верском доктрином, уверењима или циљевима црква и верских заједница уписаних у регистар верских заједница, у складу са посебним законом којим се уређује слобода вероисповести и статус црква и верских заједница.

Дискриминација у области образовања и стручног оспособљавања

Члан 19.

Свако има право на предшколско, основно, средње и високо образовање и стручно оспособљавање под једнаким условима, у складу са законом.

Забрањено је лицу или групи лица на основу њиховог личног својства, отежати или онемогућити упис у васпитно-образовну установу, или искључити их из ових установа, отежати или ускратити могућност праћења наставе и учешћа у другим васпитним, односно образовним активностима, разврставати ученике по личном својству, злостављати их и на други начин неоправдано правити разлику и неједнако поступати према њима.

Забрањена је дискриминација васпитних и образованих установа које обављају делатност у складу са законом и другим прописом, као и лица која користе или су користили услуге ових установа у складу са законом.

Дискриминација на основу пола, рода и родног идентитета*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 20.

Дискриминација постоји ако се поступа противно **начелу родне равноправности***, односно начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспект јавног, професионалног, приватног и породичног живота.

Забрањено је ускраћивање права или јавно или прикривено признавање погодности у односу на пол, односно род и родни идентитет или због промене пола, односно прилагођавања пола родном идентитету, као и због трудноће, породилског одсуства, одсуства ради неге детета или посебне неге детета.* Забрањено је и физичко и друго насиље, експлоатација, изражавање мржње, омаловажавање, уцењивање и узнемиравање с обзиром на пол, **односно род и родни идентитет***, * као и јавно заговарање, подржавање и поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним

обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно стереотипних улога полова.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Дискриминација на основу сексуалне оријентације

Члан 21.

Сексуална оријентација је приватна ствар и нико не може бити позван да се јавно изјасни о својој сексуалној оријентацији.

Свако има право да се изјасни о својој сексуалној оријентацији, а дискриминаторско поступање због таквог изјашњавања је забрањено.

Дискриминација деце

Члан 22.

Свако дете, односно малолетник има једнака права и заштиту у породици, друштву и држави, без обзира на његова или лична својства родитеља, старатеља и чланова породице.

Забрањено је дискриминисати дете, односно малолетника према здравственом стању, **инвалидитету, сексуалној оријентацији, родном идентитету, полним карактеристикама, етничком пореклу, националној припадности***, брачном, односно ванбрачном рођењу, јавно позивање на давање предности деци једног пола у односу на децу другог пола, као и прављење разлике према здравственом стању, имовном стању, професији и другим обележјима друштвеног положаја, активностима, израженом мишљењу или уверењу дететових родитеља, односно старатеља и чланова породице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Дискриминација на основу старосног доба

Члан 23.

Забрањено је дискриминисати лица на основу старосног доба.

Старији* имају право на достојанствене услове живота без дискриминације, а посебно, право на једнак приступ и заштиту од занемаривања и узнемиравања у коришћењу здравствених и других јавних услуга.

Различито поступање на основу старосног доба не сматра се дискриминацијом уколико је објективно и разумно оправдано легитимним циљем, а посебно легитимно утврђеном политиком запошљавања, циљевима тржишта рада, додатног образовања и обуке, односно стручног усавршавања, и ако су начини остваривања тог циља примерени и нужни, као што су:*

1) постављање посебних услова за запошљавање, обављање послова и додатно образовање, односно стручно оспособљавање и усавршавање, укључујући и услове у погледу зараде и престанка радног односа, за омладину, старије и лица која имају обавезу издржавања или старања, а са циљем подстицања њиховог укључивања на тржиште рада или обезбеђивања њихове заштите;*

2) одређивање минималних услова у погледу старосног доба, радног искуства или година службе за приступ запошљавању или обезбеђивању одређених предности у вези са запошљавањем;*

3) одређивање највише старосне границе за попуњавање радних места, која се заснива на захтевима везаним за додатно образовање, односно стручно оспособљавање и усавршавање за одређено радно место или на потреби за разумном дужином радног стажа пре испуњавања услова за остварење права на пензију.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Дискриминација националних мањина

Члан 24.

Забрањена је дискриминација националних мањина и њихових припадника на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика.

Начин остваривања и заштита права припадника националних мањина уређује се посебним законом.

Дискриминација због политичке или синдикалне припадности

Члан 25.

Забрањена је дискриминација због политичких убеђења лица или групе лица, односно припадности или неприпадности политичкој странци односно синдикалној организацији.

Дискриминацијом из става 1. овог члана не сматрају се ограничења која се односе на вршиоце одређених државних функција, као и ограничења неопходна ради спречавања заговарања и вршења фашистичких, нацистичких и расистичких активности, прописана у складу са законом.

Дискриминација особа са инвалидитетом

Члан 26.

Дискриминација постоји ако се поступа противно начелу поштовања једнаких права и слобода особа са инвалидитетом у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота.

Начин остваривања и заштита права особа са инвалидитетом уређује се посебним законом.

У погледу судске заштите од дискриминације особа са инвалидитетом примењују се и чл. 41, 42, 43, 44, 45. и 46. овог закона.

Дискриминација с обзиром на здравствено стање

Члан 27.

Забрањена је дискриминација лица или групе лица с обзиром на њихово здравствено стање, као и чланова њихових породица.

Дискриминација из става 1. овог члана постоји нарочито ако се лицу или групи лица због њихових личних својстава неоправдано одбије пружање здравствених услуга, поставе посебни услови за пружање здравствених услуга који нису оправдани медицинским разлозима, одбије постављање дијагнозе и ускрате информације о тренутном здравственом стању, предузетим или намераваним мерама лечења или рехабилитације, као и узнемиравање, вређање и омаловажавање у току боравка у здравственој установи.

Дискриминација у области становања*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 27а*

Дискриминација у области становања постоји ако се на основу личног својства лица или групе лица ускраћује или отежава приступ програмима стамбене подршке, одбије остваривање права из области становања, за омогућавање приступа програмима стамбене подршке тражи испуњење услова који се не постављају другим лицима или групи лица, односно ако се у приступу програмима стамбене подршке неоправдано омогући првенство другом лицу или групи лица.*

Дискриминација у области становања постоји и када правно или физичко лице на основу стварног, односно претпостављеног личног својства из члана 2. став 1. тачка 1) овог закона одбије закључење уговора о закупу, односно коришћењу стамбене јединице.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

IV. ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ

Поступак избора Повереника

Члан 28.

Повереника бира Народна скупштина већином гласова свих народних посланика, на предлог одбора надлежног за уставна питања (у даљем тексту: Одбор).

Предлог за избор Повереника утврђује се већином гласова од укупног броја чланова Одбора.

Свака посланичка група у Народној скупштини има право да Одбору предложи кандидата за Повереника.

За Повереника може бити изабран држављанин Републике Србије који испуњава следеће услове:

1. да је дипломирани правник;
2. да има најмање десет година искуства на правним пословима у области заштите људских права;
3. да поседује високе моралне и стручне квалитете.

Повереник не може обављати другу јавну или политичку функцију, нити професионалну делатност, у складу са законом.

Мандат

Члан 29.

Повереник се бира на време од пет година.

Исто лице може бити бирано за Повереника највише два пута.

Престанак мандата

Члан 30.

Поверенику функција престаје: истеком мандата; подношењем оставке у писменом облику Народној скупштини; испуњењем услова за пензију, у складу са законом; разрешењем и смрћу.

Одлуку о разрешењу Повереника доноси Народна скупштина.

Повереник се разрешава дужности:

1. због нестручног и несавесног рада;
2. ако правноснажном одлуком буде осуђен за кривично дело на казну затвора која га чини недостојним или неподобним за обављање ове функције;
3. губитком држављанства;
4. ако обавља другу јавну функцију или професионалну делатност, ако обавља другу дужност или посао који би могао утицати на његову самосталност и независност или ако поступа супротно закону којим се уређује спречавање сукоба интереса при вршењу јавних функција.

Поступак за разрешење Повереника покреће се на иницијативу једне трећине народних посланика.

Одбор утврђује да ли постоје разлози за разрешење и о томе обавештава Народну скупштину.

Одбор обавештава Народну скупштину и о захтеву Повереника да му престане дужност, као и о испуњењу услова за престанак дужности због испуњења услова за пензију, у складу са законом.

Народна скупштина доноси одлуку о разрешењу Повереника већином гласова свих народних посланика.

Народна скупштина започиње поступак избора новог Повереника три месеца пре истека мандата Повереника. До избора новог Повереника функцију Повереника обавља Повереник коме истиче мандат.*

Народна скупштина у року од три месеца од престанка мандата Повереника бира новог Повереника.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Положај Повереника

Члан 31.

Повереник има право на плату једнаку плати судије Врховног касационог суда, као и право на накнаду трошкова насталих у вези са вршењем своје функције.

Повереник ужива имунитет који уживају народни посланици у Народној скупштини.

Стручна служба Повереника

Члан 32.

Повереник има стручну службу која му помаже у вршењу његових надлежности.

Повереник доноси акт, на који сагласност даје Народна скупштина, којим уређује организацију и рад своје стручне службе.

Повереник има три помоћника.

Помоћник Повереника руководи заокруженом облашћу рада, у складу са актом о организацији и систематизацији послова.

Помоћнике Повереника распоређује Повереник.

Повереник бира једног од помоћника који ће га замењивати у случају његове одсутности или спречености да обавља послове.*

Повереник самостално одлучује, у складу са законом, о пријему лица у радни однос у стручну службу, руковођен потребом професионалног и делотворног вршења своје надлежности.

На запослене у стручној служби Повереника сходно се примењују прописи о радним односима у државним органима.

Финансијска средства за рад Повереника, његових помоћника и његове стручне службе обезбеђују се у буџету Републике Србије, на предлог Повереника.

Седиште Повереника је у Београду.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Надлежност Повереника

Члан 33.

Повереник:*

1) лицу које сматра да је претрпело дискриминацију пружа информације и саветује га непристрасно и независно о остваривању права и заштити од дискриминације;*

2) поступа по притужбама због дискриминације, даје мишљења и препоруке у конкретним случајевима и изриче мере у складу са чланом 40. овог закона;*

3) подноси тужбе из члана 43. овог закона, због повреде права из овог закона, у своје име, а за рачун дискриминисаног лица, уз

сагласност тог лица, осим када је у питању група лица уколико поступак пред судом по истој ствари није већ покренут или правноснажно окончан;*

4) подноси захтев за покретање прекршајног поступка због повреде одредаба којима се забрањује дискриминација;*

5) подноси годишњи и посебан извештај Народној скупштини о стању у области заштите равноправности;*

6) упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације;*

7) прати спровођење закона и других прописа, иницира доношење или измену прописа и даје мишљење о одредбама нацрта закона и других прописа у циљу унапређења равноправности и заштите од дискриминације;*

8) успоставља и одржава сарадњу са органима јавне власти и организацијама на територији Републике Србије, регионалним, односно међународним и другим телима, органима и организацијама надлежним за остваривање равноправности и заштите од дискриминације;*

9) упућује препоруке мера органима јавне власти и другим лицима за остваривање равноправности и заштите од дискриминације;*

10) сарађује са удружењима, која имају интерес за учешће у борби против дискриминације;*

11) организује, односно спроводи независна истраживања из области унапређења равноправности и заштите од дискриминације и објављује стручне публикације, обавештења и информације из области унапређења равноправности и заштите од дискриминације;*

12) обавља и друге послове у складу са законом.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Пословник о раду

Члан 34.

Повереник доноси пословник о раду којим се ближе уређује начин његовог рада и поступања.

V. ПОСТУПАЊЕ ПРЕД ПОВЕРЕНИКОМ

Подношење притужбе

Члан 35.

Лице које сматра да је претрпело дискриминацију подноси Поверенику притужбу писмено или, изузетно, усмено у записник, без обавезе плаћања таксе или друге накнаде.

Уз притужбу се подносе и докази о претрпљеном акту дискриминације.

У име и уз сагласност лица чије је право повређено, притужбу може поднети организација која се бави заштитом људских права или друго лице.

Удружење или организација која се бави заштитом људских права може поднети притужбу у име групе лица чије је право повређено и без сагласности појединаца који чине ту групу, уколико се повреда односи на неодређени број лица друштвене групе које повезује неко лично својство из члана 2. став 1. тачка 1) овог закона* .

У име и уз сагласност лица чије је право повређено, притужбу може поднети и инспекција у складу са законом којим се уређује област инспекцијског надзора.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 36.

Повереник не поступа по притужби:*

- 1) ако утврди да није надлежан;***
- 2) ако подносилац притужбе у остављеном року није отклонио недостатке у притужби;***
- 3) ако је поступак пред судом по истој ствари покренут или правноснажно окончан;***
- 4) у случају смрти подносиоца притужбе или брисања из регистра ако је у питању правно лице;***
- 5) ако је очигледно да нема повреде права на коју подносилац указује;***
- 6) ако је у истој ствари већ поступао у складу са чланом 33. овог закона, а нису поднети нови докази;***
- 7) ако се утврди да је због протеча времена немогуће постићи сврху поступања;***
- 8) ако је поступак постизања споразума успешно окончан;***
- 9) ако је подносилац притужбе одустао од притужбе;***
- 10) у другим случајевима прописаним законом.***

У свим случајевима, осим у случају из тачке 4) став 1. овог члана, Повереник ће писмено обавестити подносиоца притужбе.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Утврђивање чињеничног стања

Члан 37.

Уколико су испуњени услови за даље поступање по притужби Повереник доставља притужбу лицу против кога је поднета, у року од 15 дана од дана пријема уредне притужбе.*

Повереник утврђује чињенично стање увидом у све доказе који су од значаја за поступање и одлучивање и узимањем изјаве од

подносиоца притужбе, лица против којег је притужба поднета, као и других лица.*

Уколико је лице против којег је притужба поднета отклонило последице поступања које је било разлог подношења притужбе, а подносилац притужбе је сагласан да су последице отклоњене, Повереник не поступа даље по притужби.*

Сагласност из става 3. овог члана подносилац притужбе даје најкасније у року од 15 дана од дана пријема дописа Повереника.*

Уколико подносилац притужбе не да сагласност или се у року из става 4. овог члана не изјасни, Повереник наставља поступак по притужби.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Постизање споразума*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 38.*

Повереник, у току поступка до доношења мишљења, може предложити спровођење поступка преговарања ради постизања споразума, у складу са законом којим се уређује поступак посредовања у решавању спорова. Овај поступак је бесплатан за подносиоца притужбе пред Повереником.*

У случају да поступак из става 1. овог члана није успешно окончан у законом предвиђеном року, Повереник наставља поступање по притужби.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Мишљење и препоруке

Члан 39.

Повереник даје мишљење о томе да ли је дошло до повреде одредаба овог закона у року од 90 дана од дана подношења притужбе, и о томе обавештава подносиоца и лице против којег је притужба поднета.

Уз мишљење да је дошло до повреде одредаба овог закона, Повереник препоручује лицу против којег је поднета притужба начин отклањања повреде права.

Лице коме је препорука упућена дужно је да поступи по препоруци и отклони повреду права у року од 30 дана од дана пријема препоруке, као и да о томе обавести Повереника.

Мере

Члан 40.

Ако лице коме је препорука упућена не поступи по препоруци, односно не отклони повреду права, Повереник му изриче меру опомене.

Ако лице из става 1. овог члана не отклони повреду права у року од 30 дана од дана изрицања опомене, Повереник може о томе извести јавност.

Мера опомене из става 1. овог члана изриче се решењем, против кога није допуштена посебна жалба.

На поступак пред Повереником сходно се примењују одредбе закона којим се уређује општи управни поступак.

Евиденција о заштити од дискриминације*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 40а*

Повереник води евиденцију о заштити од дискриминације, коју чине подаци о:*

- 1) предметима насталим у раду Повереника;***
- 2) анонимизованим правноснажним пресудама и одлукама донетим у вези са дискриминацијом и повредом начела једнакости које судови достављају Поверенику у складу са чланом 40б став 1. тачка 2) овог закона.***

Повереник је руковалац података о личности, које обрађује у оквиру евиденције из става 1. тачка 1) овог члана, а који обухватају: име, презиме, адресу, електронску адресу, као и друге податке о личности који су неопходни за поступање Повереника, нарочито податке, који се односе на лично својство, односно претпостављено лично својство као основ дискриминације из члана 2. став 1. тачка 1) овог закона.*

Сврха вођења евиденције из става 1. овог члана је сагледавање стања у области заштите од дискриминације.*

Подаци из евиденције из става 1. овог члана воде се и чувају у електронском облику у складу са законом којим се уређује заштита података о личности.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Достављање пресуда и одлука судова*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 40б*

Судови су дужни да:*

- 1) воде евиденцију о правноснажним пресудама и одлукама донетим у парницама за заштиту од дискриминације, о правноснажним пресудама и одлукама донетим у прекршајним поступцима због повреде одредаба којима се забрањује дискриминација и о правноснажним пресудама и одлукама донетим**

у кривичним поступцима за кривична дела која су у вези са дискриминацијом и повредом начела једнакости;*

2) за претходну годину, а најкасније до 31. марта текуће године, доставе Поверенику анонимизоване правноснажне пресуде и одлуке донете у парницама за заштиту од дискриминације, анонимизоване правноснажним пресудама и одлукама донетим у прекршајним поступцима због повреде одредаба којима се забрањује дискриминација и анонимизоване правноснажне пресуде и одлуке у кривичним поступцима за кривична дела која су у вези са дискриминацијом и повредом начела једнакости.*

Евиденција из става 1. тачка 1) овог члана садржи и податке рашчлањене по основама дискриминације, областима друштвених односа, врсте одлука, одредбе закона на које се повреде односе и друге податке од значаја за сагледавање стања у области заштите од дискриминације.*

Начин вођења евиденције судова за пресуде и одлуке из става 1. овог члана и начин њиховог достављања Поверенику прописује министар надлежан за правосуђе.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

VI. СУДСКА ЗАШТИТА

Судска надлежност и поступак

Члан 41.

Свако ко је повређен дискриминаторским поступањем има право да поднесе тужбу суду.

У поступку се сходно примењују одредбе закона о парничном поступку.

Поступак је хитан.

Ревизија је увек допуштена.

Месна надлежност

Члан 42.

У поступку за заштиту од дискриминације месно је надлежан, поред суда опште месне надлежности и суд на чијем подручју је седиште, односно пребивалиште тужиоца.

Тужбе

Члан 43.

Тужбом из члана 41. став 1. овог закона може се тражити:

1. забрана извршења радње од које прети дискриминација, забрана даљег вршења радње дискриминације, односно забрана понављања радње дискриминације;

2. утврђење да је тужени дискриминаторски поступао према тужиоцу или другоме;

3. извршење радње ради уклањања последица дискриминаторског поступања;
4. накнада материјалне и нематеријалне штете;
5. објављивање пресуде донете поводом неке од тужби из тач. 1–4. овог члана.

Привремена мера

Члан 44.

Тужилац може уз тужбу, у току поступка, као и по окончању поступка, све док извршење не буде спроведено, захтевати да суд привременом мером спречи дискриминаторско поступање ради отклањања опасности од насиља или веће ненакнадиве штете.

У предлогу за издавање привремене мере мора се учинити вероватним да је мера потребна да би се спречила опасност од насиља због дискриминаторског поступања, спречила употреба силе или настанак ненакнадиве штете.

О предлогу за издавање привремене мере суд је дужан да донесе одлуку без одлагања, а најкасније у року од три дана од дана пријема предлога.

Правила о терету доказивања

Члан 45.

Ако је суд утврдио да је извршена радња непосредне дискриминације или је то међу странкама неспорно, тужени се не може ослободити од одговорности доказивањем да није крив.

Уколико тужилац учини вероватним да је тужени извршио акт дискриминације, терет доказивања да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, односно начела једнаких права и обавеза сноси тужени.

Свака странка може користити податке матичних евиденција и административних регистара ради доказивања чињеница у погледу којих сноси терет доказивања.*

Одредбе ст. 1–3. овог члана сходно се примењују и на поступак пред Повереником.*

*Службени гласник РС, број 52/2021

Тужбе других лица

Члан 46.

Тужбе из члана 43. тач. 1, 2, 3. и тачке 5. може поднети Повереник и организација која се бави заштитом људских права, односно права одређене групе лица.

Ако се дискриминаторско поступање односи искључиво на одређено лице, тужиоци из става 1. овог члана могу поднети тужбу само уз његов пристајак у писменом облику.

Лице које се свесно изложило дискриминаторском поступању, у намери да непосредно провери примену правила о забрани дискриминације у конкретном случају, може поднети тужбу из члана 43. тач. 1, 2, 3. и тачке 5. овог закона.

Лице из става 3. овог члана дужно је да обавести Повереника о намеравааној радњи, осим ако околности то не дозвољавају, као и да о предузетој радњи извести Повереника у писменом облику.

Ако лице из става 3. овог члана није поднело тужбу, суд га може саслушати као сведока.

Према лицу из става 3. овог члана не може се истицати приговор подељене одговорности за штету која потиче од акта дискриминације.

VII. НАДЗОР

Надзор над спровођењем закона

Члан 47.

Надзор над спровођењем овог закона врши министарство надлежно за људска и мањинска права.

Годишњи извештај Повереника

Члан 48.

Повереник подноси Народној скупштини годишњи извештај о стању у области заштите равноправности, који садржи оцену рада органа јавне власти, пружалаца услуга и других лица, уочене пропусте и препоруке за њихово отклањање.

Извештај може да садржи и наводе о спровођењу закона и других прописа, односно о потреби доношења или измене прописа ради спровођења и унапређивања заштите од дискриминације.

Извештај садржи сажетак који се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Посебан извештај

Члан 49.

Ако постоје нарочито важни разлози, Повереник може, по сопственој иницијативи или на захтев Народне скупштине, поднети посебан извештај Народној скупштини.

Посебан извештај садржи сажетак који се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

VIII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 50.

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај службено лице, односно одговорно лице у органу јавне власти ако поступи дискриминаторски (члан 15. став 2).

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 51.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице, односно предузетник, ако на основу личног својства лицу које обавља привремене и повремене послове, лицу на допунском раду, студенту и ученику на пракси, лицу на стручном оспособљавању и усавршавању без заснивања радног односа, односно волонтеру, нарушава једнаке могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада (члан 16. став 1).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 52.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице, односно предузетник, ако у оквиру своје делатности, на основу личног својства лица или групе лица, одбије пружање услуге, за пружање услуге тражи испуњење услова који се не траже од осталих лица или група лица, односно ако у пружању услуге неоправдано да првенство другом лицу или групи лица (члан 17. став 1).

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице односно предузетник, власник, односно корисник објекта у јавној употреби или јавне површине, ако лицу или групи лица на основу њиховог личног својства онемогући приступ тим објектима, односно површинама (члан 17. став 2).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 2. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 53.

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај одговорно лице у органу јавне власти ако поступи противно начелу слободног испољавања вере или уверења, односно ако лицу или групи лица ускрати право на стицање, одржавање, изражавање и промену вере или уверења, као и право да приватно или јавно изнесу, односно поступе сходно својим уверењима (члан 18).

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана правно лице односно предузетник.

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 54.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај васпитна, односно образовна установа која лицу или групи лица, на основу њиховог личног својства неоправдано отежа или онемогући упис, односно искључи их из васпитне, односно образовне установе (члан 19. став 2).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у васпитној, односно образовној установи.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 55.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице које ускрати право или призна погодности с обзиром на пол, односно експлоатише лице или групу лица с обзиром на пол, односно **род, родни идентитет или због промене пола*** (члан 20. став 2).

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај предузетник ако ускрати право или призна погодности с обзиром на пол, односно врши физичко и друго насиље, експлоатацију, изражава мржњу, омаловажава, уцењује и узнемирава лице или групу лица с обзиром на пол.

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 2. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 56.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице или предузетник ако лице или групу лица позове да се јавно изјасне о својој сексуалној оријентацији, односно ако спречи изражавање њихове сексуалне оријентације **или их дискриминише због сексуалне оријентације***, у складу са овим законом (члан 21).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 57.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице или предузетник ако дискриминише дете, односно малолетника према **здравственом стању, инвалидитету, сексуалној оријентацији, родном идентитету, полним карактеристикама, етничком пореклу, националној припадности,*** брачном, односно ванбрачном рођењу, јавно позива на давање предности деци једног пола у односу на децу другог пола или прави разлику према имовном стању, професији и другим обележјима друштвеног положаја, активностима, израженом мишљењу или уверењу његових родитеља, односно старатеља и чланова породице (члан 22. став 2).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 58.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице или предузетник ако занемарује или узнемирава лице на основу старосног доба у пружању здравствених или других јавних услуга (члан 23. став 1).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 59.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице или предузетник ако дискриминише лице или групу лица због њихових политичких убеђења или припадности, односно неприпадности политичкој странци **или синдикалној организацији***. (члан 25. став 1).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и физичко лице.

*Службени гласник РС, број 52/2021

Члан 60.

Новчаном казном од **50.000*** до **500.000*** динара казниће се за прекршај правно лице или предузетник ако лицу или групи лица на основу њиховог личног својства неоправдано одбије пружање здравствених услуга, постави посебне услове за пружање здравствених услуга који нису оправдани медицинским разлозима, одбије постављање дијагнозе и ускрати информације о тренутном здравственом стању, предузетим или намераваним мерама лечења или рехабилитације, као и ако их узнемирава, вређа и омаловажава у току боравка у здравственој установи (члан 27. став 2).

Новчаном казном од **20.000*** до **100.000*** динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу, односно у органу јавне власти, као и здравствени радник.

*Службени гласник РС, број 52/2021

IX. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Избор Повереника

Члан 61.

Народна скупштина изабраће Повереника у року од 60 дана од дана почетка примене одредаба чл. 28. до 40. овог закона.

Доношење аката Повереника

Члан 62.

Повереник доноси акт о организацији своје стручне службе, као и пословник о раду у року од 45 дана од дана његовог избора.

Ступање на снагу Закона

Члан 63.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, осим чл. 28. до 40. који ће се примењивати од 1. јануара 2010. године.

ОДРЕДБЕ КОЈЕ НИСУ УНЕТЕ У „ПРЕЧИШЋЕН ТЕКСТ“ ЗАКОНА

Закон о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације: „Службени гласник РС“, број 52/2021-4

Члан 27.

Подзаконски акт којим се уређује начин вођења евиденција правноснажних пресуда и одлука у парницама за заштиту од дискриминације, правноснажних пресуда и одлука у прекршајним поступцима због повреде одредаба којима се забрањује дискриминација и правноснажних пресуда и одлука у кривичним поступцима за кривична дела која су у вези са дискриминацијом и повредом начела једнакости, као и начин њиховог достављања Поверенику (члан 40б став 3. овог закона), доноси се у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 28.

Поступци започети пре ступања на снагу овог закона окончаће се по одредбама Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, број 22/09) и општих аката по којима су започети.

Члан 29.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.